

Norðsjógvurinn ruskílatið hjá kemiskum ídnaði

Í fleiri tiggjuár hava kemikalíu-fyrirtekur í Europu brúkt Norðsjógvum sum eitt annað ruskilát. Í Hamburg verður bert 55% av frærensluvatninum reinsað, hitt verður koyrt eirindaleyst í ána Elbu, ið flytur allan lortin til Norðsjógvin. Kviksilvur-innihaldið í tí fiski, ið enn trívist í Elbu, er 40 ferðir størri enn loyvt, og tí er bannað at veiða fisk í áni. Súrennistrot er á ávisum økjum í Norðsjónum orsakað av kovievni (nitrat) og fosfori, ið er saman við burturkastinum frá ídnaðinum. Á hvørjum ári tekur Norðsjógvurin ímóti 970.000 tonsum av kovievni, 120.000 tonsum av fosfori, 840 tonsum av kadmium, 2800 tonsum av kromi, 600 tonsum av kopar, 45 tonsum av kviksilvuri, 3700 tonsum av nikkel, 7000 tonsum av blyggi

og 3100 tonsum av sinki. Tann størsti parturin av tunga málminum kemur við ánum ella luftini.

Stoðan kann knappliga verða verri

Visindamenn eru orkymlaðir tí teir kunnu ikki prógva tað itøkliga, at dalkingin stavar av frærensluvatninum. Ídnaðarfyrirtekurnar fegnast um hesa óvissuna og keypa ikki betri reinsitol fyrr enn tey verða noydd til tað av politikanum. Hóast visindamenninir ikki beinleiðis kunnu spáa um avleiðingarnar, vísa teir á, at stoðan kann knappliga broytast til tað verra. Djórini, ið liva á botninum, kunnu doyggja av súrennistrotinum og umhvørvið kann broytast, soleiðis at tað kann taka

fleiri tiggjuár at bota um tað aftur.

Longu nú er fiskadeyði vegna dalking sera vanligur. Fiskur, sum kemur úr Norðsjónum hevur húðsjúkur, svøllir og avskeplada beinagrind. Kopar við háendsku strondina doyggja í túsundavis og nú eru bert 500 eftir. Ein av atvoldunum til hetta er eiturevnið PBC, ið forðar fyrri at djórini kunnu føða. Tað er longu ein sjálffylgja at sjófuglar doyggja í túsundatali av olju ella ruski, teir eta framvið strondini.

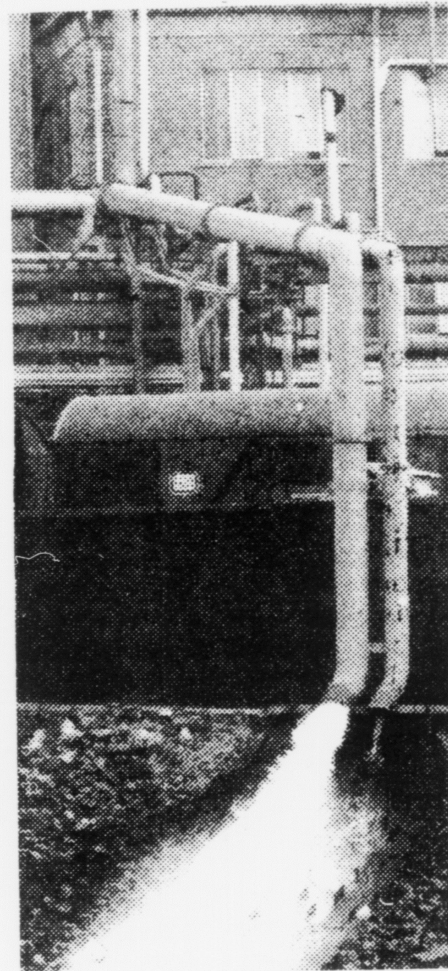
Bretar treiskir

Greenpeace-felagsskapurin hevur verið við til at fáa tað lógarfest, at frá og við 1987 mugu fyrirtekur í Belgíu, Halandi og V-Týsklandi gevast at dumpa titandioxid-burtur-

kast í Norðsjógvin. Hetta er tó bert lítil partur av øllum, ið verður dumpað her um leiðir. Og aðrar idnaðartjóðir sýta fyrri at broyta skipanina hóast vandan fyrri umhvørvinum. Eystur-Týskland vil t.d. ikki gevast at brúka kviksilvur í pappirs-ídnaðinum. Og sum vanligt, tá talan er um dalking og umhvørvi, eru bretar fullir av treiskni og vilja helst einki broyta.

Fyrri tveimum árum síðani bleiv ein stevna um Norðsjógvin hildin í Bremen. Síðani er einki annað hent enn at idnaðarlondini við sama lag koyra burturkastið í Norðsjógvin og kemikalíu-fyrirtekurnar halda fram at arbeiða nýggj og alsamt vanda-miklari kemikalíur.

etj.-

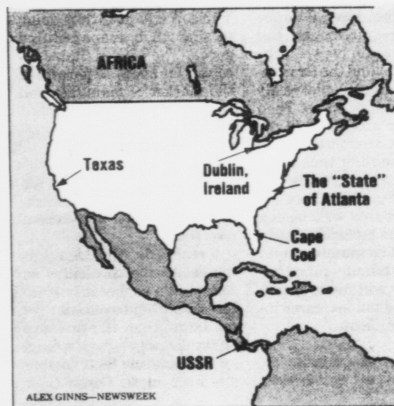
Frærensluvatn frá idnaðarfyrirteku í Hamburg.

Fólkaskúlanæmingar í Ameríku:

Analfabetar í landalæru

At heimurin er Amerika og restin av knottinum er myrkalagt oki, eitt slag av forseguligum okannaðum villinskogi, er nakað teir, ið koma til Amerika finna skjótt útav, men at henda uppfatanin av heiminum hevur fingið itøkiligar avleiðingar fyrri tað almenna kunnleikastøðið í skúlnum, varð ikki greitt fyrr enn amerikanskir fólkaskúlalærarar hildu stevnu í Kaliforníu fyrri nokrum vikum síðani. Leiðarorðið fyrri stevnuna var eitt bræv, skrivað av næmingi í tiggjunda klassa til landafrøðilæran hjá sær. Brævið var soleiðis:

«Eg veit at tað er alt ov seint at greiða tygum frá hesum, men sannleikin er tann, at eg veit einki um landakort. Eg meini hetta bókstaviliga — eg eri fullkomiliga eiðasurur í

landalæru og veit ikki eitt einasta ting. Eg veit ikki hvar USA ella Kalifornía ella Los Angeles eru á kortinum... Eg kenni

ikki til munin ímillum lond, býir og statir. Kundu tygum gjørt so væl og hjálpt mær eitt sindur?»

Úrslitið av eini kanning í landalæru millum amerikanskir ungdomar.

Skelkur fyrri landafrøðilærarar

Ein kanning, ið varð gjord í North Carolina fyrri tveimum árum síðani vísti gjølla, hvussu hjálparleysir nógvir av næmingunum eru, tá talan er um landalæru. Kanningin var enná gjord ímillum næmingar á einum lærðum háskúla. Teir fingtu ta uppgávu at skriva kend nœvn á londum og býum inn á kort. Úrslitið kom sum ein stórur skelkur fyrri landafrøðilærarar. Næmingarnir hildu, at Afrika var norður av Kandamarkinum. Texas var onkustaðni í Kaliforníu. Dublin • Írlandi var við Lake Michigan, nærindis Chicago. Ein nýggjur statir, «Atlanta», varð upprættaður í North Carolina. Og Sovjetsamveldið var í Mið-

ameríku, har annars Nicaragua plagar at vera.

Í aðrari kanning, sum varð gjord í Texas, hildu 20% av fólkaskúlanæmingunum, at USA var í Brasilíu. «Vit mugu gera okkum greitt, hvussu vánaligt kunnleikastøðið er,» segði ein Bill Honig, fyrstodumaður fyrri almennu undirvisingina í Kaliforníu, á omanfyri-nevndari stevnu. «Er talan um landalæru, eru næmingar okkara analfabetar.»

Eksotisk støð

Ein av orsøkunum til fákunnuna um heimin verður hildin at vera tann, at landalæra er eitt «deskriptivt» fak — t.e. næmingarnir skulu læra eina rúgvu av staðanøvnum og knýta tey síðani til vionngreindir, fólkatal o.s.frv. Men landafrøðilærarar hava bent á, at tað sama ger seg galdandi innafyrri matematikk — vilt tú loysa einfalt rokni-stykki, mást tú duga fald-ingartalvuna. Hovudsor-søkin til fákunnuna er kanska eina helst tann, at amerikanarar eru ikki serliga áhugaðir fyrri øðrum londum, nakað sum visir

seg itøkliga í uttanlanda-tíðindunum í amerikanska sjónvarpinum. Teir kendastu býirnir í Europu, sum t.d. London, Paris, Rom og Venedig eru fyrri nóg-vum bert eksotisk støð, sum mógvandi amerikanarar vitja á brúdleypsferðum.

Hóast hetta eru fá lond í heiminum sum gera so nógv fyrri at kunna almenningin um tey geografisku víðurskiftini í út-heiminum. Tann háttvirði felagsskapurin National Geographic Society, ið gevur út tað frálíka tíðar-ritið National Geographic, stuðlar landalæru-undir-vingini í USA við fleiri mió. dollarum á hvørjum ári. Nakrir statir gera ávist kunnleikastøði í landafrøði til eina treyt fyrri at næmingar kunnu útskrivast. Ongastaðni í heiminum verður so nóg-vur almennur peningur nýttur til at kunna skúla-næmingar við heimin, men úrslitini higartil hava tí-verri ikki verið serliga upplivandi — næstan í øvgutum lutfalli við pen-ingin ið verður nýttur til endamálið.

etj.-

(Heimild: Newsweek)